

EĞİTİM VE ÖĞRETİM SÜRECİNDE NOT VE FONKSİYONU

Doç.Dr.Ali D.ARSEVEN *

NOT NEDİR:

Not eğitim ve öğretim sürecinde öğrencilerin akademik başarılarını gösteren bir değer ölçüsüdür. Bu değer ölçüsü "**BAŞARILI**" ve "**BAŞARISIZ**" sözcükleriyle iki boyutlu bir ölçek değerini ifade ettiğinde öğrencileri sistemden eleyen bir faktör olarak yorumlanır. Eğer not, Pekiyi, İyi, Orta, Zayıf ve Pek zayıf gibi sözcüklerle gösterilirse, notun öğrencileri eleyici fonksiyonu tamamen ortadan kalkmamakla birlikte öğrencinin okuldaki derslerinde ne düzeyde bir gelişme sağlayabildiği hakkında bilgi veren gösterge olarak nitelendirilir.

Notlar, yukarıda görüldüğü gibi sözcüklerle ifade edildiği gibi sayılarla da gösterilmektedir. Onlu bir ölçekte notlar 0-10 arasında, beşli bir ölçekte notlar 0-5 arasında, dörtlü bir ölçekte de 0-4 arasında değişen değerler taşır. Yine notlar, bazı eğitim ve öğretim kurumlarında bazı sayısal değere karşılık olan harflerle de gösterilir. Örneğin, dörtlü bir not ölçeğinde 4'ün karşılığı olarak not (A) harfiyle, 3'ün karşılığı olarak (B), 2'nin karşılığı olarak (C), 1'in karşılığı olarak (D) ve 0'm karşılığı olarak (F) harfleri verilmektedir (**Turgut, 1984, s.233**).

NOT VE ÖLÇME İLİŞKİSİ:

Notlar, bir ölçme sonucu elde edilen verilere dayalı olarak not ölçeği üzerinde varılan bir karan belirler. Bu sebeple, notların geçerliği ve güvenilirliği büyük ölçüde ölçme sonuçlarının geçerliği ve güvenilirliğine bağlıdır. Görüldüğü gibi not verme işleminin önceliğini ölçme işlemi oluşturmaktadır. Ölçme, obje veya bireylerdeki bir niteliğin çeşidini veya büyüklüğünü uygun bir ölçme aracıyla saptama işlemidir (**Arıcı, 1972, s.12**).

Öğrencilerin sınav kâğıtlarının okunup puanlanması bir ölçme işlemidir. Bu puanlamadaki ölçme, puanlayanın kanısına dayalı olduğu için ölçme sonuçlarının güvenilirliği oldukça düşüktür. Okullarımızın çoğunda öğrencilerin sınav kâğıtlarının okunup puanlanmasında ölçme ölçeği yerine değerlendirme ölçeği yani **Not Ölçeği** doğrudan kullanılmaktadır. Not verme sisteminde teknik olarak bu yöntemin uygulanması çok sakıncalıdır. Çünkü ölçme işlemi ile değerlendirme işlemi birlikte yapılmaktadır. Hâlbuki ölçme işlemi ile değerlendirme işlemi mutlaka birbirinden ayrı birer işlem olarak ele alınması gerekir. Ölçme işlemindeki kullanılan ölçme aracının geçerliği ve güvenilirliğinin yüksek olması ne kadar istenirse, değerlendirme (not verme) işlemi için doğru bir ölçütün seçilmesi de o kadar önemlidir. Öğretmenlik mesleğinin en zor işlemlerinden birisi de öğrencilerin akademik başarılarını değerlendirirken, yani not verirken, uygun bir ölçütün seçimi işlemidir. Kültürümüzde "kırk kere ölç bir kere biç" deyişi, değerlendirmenin güçlüğü ve önemini çok açık bir

* Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi

şekilde göstermektedir. Okullarımızdaki öğretmenler için iyi bir başlangıç olması bakımından şu tavsiye edilebilir. Öğrencilere bir sınav verildiğinde her soruya karşılık olan sayısal değerlerin toplamı hiçbir zaman not ölçeğindeki maksimum değere eşit olmamalıdır. Yani, not ölçeğini kullanarak sınav kâğıtları puanlanmamalıdır. Örneğin, orta öğretimde görev yapan bir öğretmen öğrencilerine bir yazılı sınav veya test verdiğinde toplam puan 10 veya 100 yerine bu iki sayı arasında bir değer kullanılmalıdır. Çünkü öğrencinin sınav kâğıdındaki sayı bir not değil nota dönüştürülmek üzere elde edilen bir ölçme sonucudur.

NOT VE EĞİTİM SİSTEMİNDE ÖĞRENCİ AKIŞI:

Notlar öğrencilerin öğrenimleri sırasında, sistem içinde, dikey ve yatay geçişlerini sağlamada bir delil, bir gerekçe olarak kullanılır (Turgut, 1984, s.250). Bu nedenle eğitim sistemimizin en çok tartışılan konularından biri de not verme ve değerlendirme işlemidir. Orta öğretimimizde bir dersten öğrencinin başarılı olması için notunun 4,5 ve daha yukarı olması gerekir. Eğer öğrenci belli sayıdaki dersten 4,5 değerinin altında bir not almış ise öğrenci o sınıfı tekrar eder. Yıllardan beri uygulanmakta olan bu sistem her yıl devlet bütçesine azım sanmayacak bir yük (gazete haberlerine göre 206 milyar TL.) getirmekle kalmayıp binlerce öğrencinin eğitim sisteminde elenmesine, yani okulu terk etmelerine ve kendilerini aslında çözebilecekleri problemler karşısında dahi yeteneksiz bir kimse görmelerine sebep olmaktadır (**Arseven, 1979**).

Öğrencilerin, aldıkları notlar yüzünden sistemden elenmelerini önleyen ve her öğrenciyi başarabileceği bir programa yönelten bilimsel modeller geliştirilmiş, (Orta öğretimde Ders Geçme ve Kredi Düzeni Projesi) ve Orta öğretim sistemimizde denemeye geçilmiş, fakat henüz sonuç alınmadan denemeden vazgeçilmiştir. Geliştirilen model hiçbir öğrenciyi sis tem dışına atmamakta ve her öğrencinin yeteneğini kullanabileceği bir programı içermektedir (**Oğuzkan, Turgut ve Özoğlu, 1974**).

Bu makalenin yazarı, Orta Öğretimde Ders Geçme ve Kredi Düzeni Projesi'nde çalışırken not verme işlemiyle ilgili olarak gözlediği bir olayı burada açıklamakta yarar görmektedir. Projeye göre, öğrenciye gördüğü dersle ilgili verilecek not 0-4 arasında değişen bir değeri taşımaktadır ve öğrenci dersinden 1,5 aldığı taktirde o dersten başarılı sayılmakta, ancak başarısının derecesine göre izleyeceği programın niteliği değişmektedir. Örneğin, eğer öğrenci yönlendirme sınıfında genel akademik ortalama olarak 3 ve daha yukarı bir not tutturmuş ise bu öğrenci yüksek öğretime hazırlayan bir programı izlemeye hak kazanmaktadır. Eğer öğrencinin not ortalaması 2'nin altında ise öğrenci çıracılık eğitimine denk bir programa yöneltilmektedir. Projenin uygulandığı 19 liseden gelen idareci ve öğretmen katıldığı bir toplantıda, "öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun 1,5 not ortalamasını tutturduğu, yani öğrencilerin sınıfta veya bazı derslerden kalmadığı ve netice olarak öğretmenin sınıf içi otoritesinin kalmadığı" söylenmiştir. Notun, mesleki otoritenin aracı olarak kullanılmasının yorumu size bırakılmıştır.

NOTLARIN GEREKLİLİĞİ:

Notun gerekliliği değerlendirmenin gerekliliğinden doğar. Cronbah, Ref. Notların fonksiyonunu aşağıdaki beş maddede özetlemektedir:

- 1) Notlar, öğrenciye yanlış veya yetersiz olan davranışlarını nasıl değiştireceğini ve hatasız olan davranışlarını nasıl geliştireceğini gösterir.
- 2) Notlar, öğrenciye göre yeteri kadar yüksek ise, öğrenciyi daha başarılı olmak için güdüler.
- 3) Notlar, öğrenci hakkında verilecek kararlara gerekçe oluşturur.
- 4) Notlar, öğretmenin yaptığı öğretimin ne derece etkili olduğu hakkında öğretmene bilgi verir.
- 5) Notlar, öğrencinin eğitimi ve öğretimi ile ilgili kişilere bilgi verir.

NOTLARIN GÜDÜLEYİCİ FONKSİYONU:

Öğrencilerin, program hedefleri doğrultusunda yeteri derecede öğrenmelerini sağlamak, öğretimin temel ilkesidir. Ancak, her öğrencinin ilgi dereceleri ve belli derslere karşı güdülenmeleri farklıdır. Belli bir güdüleme faktörü belli bir kişiliğe sahip öğrenciyi pozitif yönde güdülerken, başka bir kişiliğe sahip olan öğrenciyi negatif yönde güdeleyebilir. Evrensel olarak, öğrencilerin farklı kişiliklerine rağmen başarıyı ifade eden notlar öğrencileri daha çok öğrenmeye doğru güdüleyici etkin bir araç olarak kullanılabilir. Notların pozitif bir güdüleyici olarak etkisini aşağıdaki şekilde açıklamak mümkündür:

- a) Başarılı olma, öğrenciyi daha başarılı olma yönünde teşvik eder ve olumlu bir öz kavram geliştirmesine sebep olur (**Arseven, 1988**).
- b) Öğrenci, notu veren öğretmene karşı kendini daha sorumlu hisseder.
- c) Öğretmenin takdirini ve beğenisini kaybetmemeye çalışır.
- d) Öğrenci, notların, ileride kendisi hakkında bir sicil oluşturacağı bilincine varır.

Öğrencinin algılamasına ve yorumlamasına göre, öğrenci için yetersiz ve düşük bir not, öğrencinin o derse karşı negatif bir tavır takınmasına öğretmeni ile ilişkisinin olumsuzlaşmasına ve arkadaşları arasında o derste kendisini yeteneksiz görmesine sebep olabilir (**Arseven, 1986, s.15**).

REHBERLİK AÇISINDAN NOT:

Sınıftaki öğrenme çoğu hallerde öğrenci bakımından tam olmaz. Bazen yanlış öğrenmeler bile olur. Öğrencinin konuyla ilgili takıldığı bir nokta, ona dayalı ileri bir öğrenmeyi engelleyebilir. Eğer bu durumlar zamanında teşhis edilemezse öğrencinin başarıya ulaşabilmesinde çeşitli güçlükler doğar. Bu güçlükleri önlemek veya minimum düzeye indirmek için not vermede şu

hususlara dikkat edilebilir:

a) Her öğrenci fiziksel yapılan gibi zihinsel yapılan bakımından da farklılıklar gösterir.

b) Bu farklılıkların sebeplerinin doğuştan gelen zihinsel potansiyel farklılıklarından çok çevre faktörlerinden ileri gelen farklılıklarda aramak ve buna inanmak gerekir (**Arseven 1988**).

c) Yukarıdakilerin doğruluğundan hareketle, öğrenciye verilen not, program hedeflerini ölçüt alan bir değerlendirme sonucu yerine, öğrencinin bulunduğu yaştaki yeteneğini ölçüt alan bir değerlendirme sonucuna dayanmalıdır. Örneğin, eğer öğrencinin matematikteki yeteneği dört işlemleri yapabilecek düzeyde ise matematikteki başarısının ölçütü, yani matematik notunun ölçütü dört işlemleri çözebilme yeteneği olmalıdır. Yok, eğer öğrencinin yeteneği cebir problemlerini çözebilecek bir düzeyde ise o öğrencinin matematik notu cebir problemlerini anlama ve çözebilme yeteneği ölçütüne dayanmalıdır. Somut bir örnek olarak:

$X =$ Öğrencinin zeka yaşı,

$Y =$ Öğrencinin aritmetik problemlerini çözebilme yaşı olarak alındığında öğrencinin başarısını ve matematik notunu tayin edecek formül $Y/X \times 100 =$ eşitliği ile ifade edilmelidir.

SONUÇ:

Öğretim ve eğitim sistemimizde değerlendirme ölçüsü olarak kullanılan **NOT**, eleyici bir araç olarak değil, öğrencileri yönlendirici, onlara kendileri hakkında bilgi verici, kendilerini daha iyi tanımanın bir aracı olarak kullanılmalıdır. Bir öğrenci, anatomik ve fizyolojik yapı olarak normal olarak dünyaya gelmiş ise o öğrencinin okuldaki başarısı doğuştan getirdiği gizli gücü kullanabilmesini mümkün kılacak çevre şartlarının zenginliği derecesinde olacaktır. Çünkü insanoğlu en zor problemleri çözebilecek kadar zihinsel yapıya (nörona) sahip olarak dünyaya gelir. Her öğrenci istediği takdirde ve çevresinden güdülendiğinde er geç öğretim hedefi ile ilgili davranışları kazanacaktır (**Bloom, 1976**).

KAYNAKLAR:

Ancı, Hüsnü, İstatistik: Yöntemler ve Uygulama, Ankara, Hacettepe Üniversitesi, 1972.

Arseven, Ali D., **Akademik Benlik Tasarımı ile Akademik Başarı Arasındaki İlişki Konusunda Bir İnceleme**, Basılmamış Doçentlik Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 1979.

Arseven, Ali D., **Benlik Tasarımı** Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:1Yıl:1986.

Arseven, Ali D., Her Çocuk Okulda Başarılı Olabilir, **Milliyet Gazetesi**, 28 Eylül 1988.

Bloom, Benjamin S., Milli Eğitim Basımevi (Çev. D. A. Özçelik). **İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme**, Ankara, 1979).

Oğuzkan, T., Turgut, F., Özoğlu, S., **Orta öğretimin İkinci Devresinde Ders Geçme ve Kredi Düzeni Üzerinde bir Simülasyon Denemesi**, Milli Eğitim Basımevi İstanbul, 1974.

Turgut, M.Fuat, **Eğitimde Ölçme Ve Değerlendirme Metodları**, Saydam Matbaacılık Ankara, 1984.